

l. n. 19.
SZIGORUAN BIZALMAS!

A Magyar Tudományos Akadémia 1953. június 13.-án, szombaton
d.e. 11 órakor megtartott 7. sz. elnökségi ülésének

j e g y z ő k ö n y v e .

Jelen voltak: Rusznyák István elnök, Osztrovszki György főtitkár,
Gombás Pál és Ligeti Lajos alelnökök.

Alexits György, Hevesi Gyula, Lukács György, Novobátczy Károly, Straub F. Brunó elnökségi tagok.

Németh Gyula, Fogarasi Béla, Riesz Frigyes, Soó Rezső,
id. Issekutz Béla, Verő József, Schulek Elemér és
Manninger Rezső osztályelnökök.

Kimentették magukat: Molnár Erik elnökségi tag és Mihailich Győző
osztályelnök.

Meghívott valamennyi napirendi ponthoz: Juhász István szervezési
főcsoportvezető.

N a p i r e n d:

1./ Főtitkári beszámoló a május havi munkáról.

2./ A Közgyűlés határozatainak jóváhagyása.

a./ Az új tiszteleti, külső, rendes és levelező tagok, vala-
mint a főtitkár megválasztásának jóváhagyása.

b./ Javaslat az új biológiai osztály létrehozására.

c./ Határozati javaslat.

d./ Főtitkári beszámoló kiegészítése.

3./ Egyebek.

Rusznyák István elnök távollétében Ligeti Lajos alelnök üdvözli
az Elnökség megjelölt tagjait és az ülést megnyitja.

Felkéri Osztrovszki György főtitkárt, hogy a május havi munkáról
szóló beszámolóját tartsa meg.

Osztrovszki György főtitkár az alábbiakban számol be a május havi munkáról.

1./ Az Akadémia legfontosabb rendezvénye május hónapban a Nagygyűlés volt. A Nagygyűlés célkitűzései helyesnek bizonyultak, a Nagygyűlés munkája megmutatta az Akadémia és tudományos életünk fejlődését.

Nagy vállalkozás volt a sztálini mű feldolgozása és a magyar viszonyokra való alkalmazása. Megállapíthatjuk, hogy ez a vállalkozás lényegében sikerrel járt. Az együttes ülés négy központi előadása és a hozzászólások megfeleltek annak a nagy várakozásnak, amely eddig akadémiai nagygyűlésen, vagy egyéb rendezvényen kapcsolatban sohasem volt tapasztalható. Az előadások az elméleti problémák elemzésében igen sokat adtak, hiányosságként általában az állapítható meg, hogy nem történt meg elég mélyen az elméleti problémák összekapcsolása társadalmunk életének konkrét problémáival és jelenségeivel. Így pl. Molnár Erik akadémikus előadása keveset foglalkozott a voluntarizmus és fatalizmus hazai megnyilvánulásainak elemzésével. Az előadások közül a legeredményesebb volt és a legnagyobb sikert érte el Nagy Imre akadémikus előadása. A hozzászólások értékesek voltak és megmutatták azt a fejlődést, amit tudósaink a marxizmus-leninizmus elsajátítása és elemzése terén elértek. Különösen értékes volt és osztatlan sikert ért el Törő Imre akadémikus, Erdei Ferenc levelező tag és Gillemot László levelező tag hozzászólása.

A többi osztály tudományos előadásainak színvonala is emelkedést mutatott az elmúlt évi nagygyűléshez képest. Különösen jelentős az az eredmény, amit az elmélet és gyakorlat egységének megvalósítása terén elértünk. Ezen a téren minden osztály programjában határozott fejlődés tapasztalható.

Jóval kevesebb a fejlődés a vitaszellem területén. Egyáltalán nem volt általános jelenség a Nagygyűlésen az élénk tudományos vita. Alig volt néhány előadás, amelyet vita követett. A viták kialakulását gátolta az a körülmény is, hogy az előadások igen hosszúra nyultak, a korreferátumok szintén, ugyanakkor nem szálltak vitába az előadó által mondottakkal, hanem azt általában csak kiegészítették.

A nyilvános osztályülések - bár korántsem zárultak olyan eredménnyel, amelyet ezektől az ülésektől vártunk - mégis eredményesek voltak. Az eredmény elsősorban az osztálytitkári beszámolóknak a kritikai szellem és a helyes elvi értékelés terén mutatkozó fejlődésében van. Különösen értékes volt az V., VI. és VIII. Osztály titkárának a beszámolója. A vita és a hozzászólások hiányát egyrészt az okozta, hogy még új a résztvevők számára ez a kezdeményezés, de az osztályok előkészítő munkájának hiányosságaira is rámutat.

Nemcsak az együttes ülés előadásai iránt nyilvánult meg szokatlanul nagy érdeklődés, a többi osztály ülései is szokatlanul nagyszámu hallgatóság előtt zajlottak le. Különösen nagy tömeget vonzott a VIII. Osztály programja.

Általánosságban is megállapítható a hallgatóság nem kielégítő aktivitása a vitákban és a hozzászólásokban, de különösen érvényes ez a fiatalok hallgatására. Ez a jelenség komoly figyelmeztetés az Akadémia felé, meg kell keresnünk annak módját, hogy a fiatal káderek részvétele és aktivitása is kifejlődjék.

A nagygyűlésünk eredményéhez nagyban hozzájárult az a munka, amelyet külföldi vendégeink, elsősorban a szovjet delegáció végzett. Vendégeink közül a legaktívabb Dubinyin akadémikus volt, aki igen értékes és nagy sikert ért el előadásán kívül több előadáshoz értékesen hozzászolt és szervezési kérdésekben is tanácsot adott. Palladin akadémikus megmutatta, hogy a pavlovi szemlélet és módszer a biokémikusok számára is megjelöli az egyedüli helyes kutatási irányt. A kínai, lengyel, csehszlovák és a többi delegáció tagjai is értékes munkát végeztek.

Az előkészítő munka a program központi jóváhagyásának ellenére is jó volt és biztosítva volt a Nagygyűlés gördülékeny lefolyása. Az előadások határidőre való megírása nem minden osztálynak sikerült. A legfontosabban az V. és VII. Osztály tartotta be a tervet. A tapasztalat bizonyította be, hogy feltétlenül szükség van az előadások előzetes megírására, alapos lektorálására, melynek hiánya nem egy előadásnak szálította le színvonalát.

A Nagygyűlés előkészítési és szervezési munkájával kapcsolatban, mint tapasztalat megállapítható, hogy a hosszú előadások és korreferátumok, a zsúfolt program, mely egyes osztályokon különösen megmutatkozott, nem segíti elő, sőt inkább megnehezíti a Nagygyűlés eredményét.

2./ Az Akadémia tudományos osztályainak 1953. május hónapban, a Nagygyűlésen kívül végzett munkájáról.

Az I. Osztály vezetősége a Nagygyűlésen kívül foglalkozott a Magyar Nyelvőr ügyével, a Horváth János vitával, valamint a szótárkiadás rendezésével. Csak két bizottság /A Világirodalmi és Nyelvtudományi/ tartotta meg ülését, a többinek június hónap folyamán ezt pótolnia kell.

A II. Osztályon a Pedagógiatörténeti Albizottság jó vitát rendezett a Ravasz-Felkai Pedagógiatörténeti tankönyvről. E hónapban folytak a Történész Kongresszus előkészületei.

A III. Osztályon a Matematikai Állandó Bizottság felülvizsgálta a szegedi Tudományegyetem Matematikai Intézetének munkáját és határozatokat hozott az Intézet munkájának megjavítására. A Fizikai Állandó Bizottság javaslatot tett a fizikus káderutánpótlásra és a Szovjetunióban tanuló ösztöndíjas fizikusok szakosodására vonatkozólag, véleményezte a kísérleti fizikai oktatás programját. Közös osztályvezetőségi ülést tartottak a VI. Osztállyal, ahol a matematikusok-fizikusok és a Műszaki Osztály közötti kapcsolat kialakítását tárgyalták meg. Az Osztály elkészítette a felügyelete alá tartozó FOM intézetek 1954. évi fejlesztési tervét.

A IV. Osztályon a szakbizottságok átdolgozták a TMB által megadott szempontok alapján a kandidátusi minimumot, foglalkoztak az aspiráns-felvételi vizsga anyagának meghatározásával. Ezenkívül pl. a Zoológiai Szakbizottság foglalkozott a tihanyi intézet Állatélettani Osztályán folyó tudományos kutatómunka megvitatásával, több fontos kutatási részletfeladatra hívta fel a figyelmet és perspektívát adott az osztály

kutatómunkájához. Az osztályvezetőség határozata alapján összeállították a témafelelősök részére a részlettémák jegyzékét és feladataikat, ezenkívül az intézeti jelentések tartalmára és összeállítására vonatkozóan konkrét utasításokat adtak intézeteik felé.

Az V. Osztályon az osztályvezetőség értékelte a Korányi Vándorgyűlést. A Vándorgyűlés hibáiból okulva a következő évi tematika előkészítését már most megkezdik. Az Élettani Bizottság több ízben foglalkozott a MET XIX. Vándorgyűlésének előkészítésével. Kellner levelező tag felolvasó ülésen számolt be a Szovjetunióban szerzett tapasztalatai egy részéről. Megkezdte munkáját a Gyermek Bőrgyógyászati Bizottság keretében az Antrophia Szekciójában. Az osztályvezetőség meglátogatta a pécsi egyetemet. A komplex bizottságok közül a Szilikózis Bizottság ebben a hónapban tartotta meg első ülését, amely felfedte a szilikózis elleni gyakorlati intézkedések terén megmutatkozó igen súlyos hiányosságokat.

A VI. Osztályon a bizottságok a második ötéves tudományos kutatási terv előkészítésével kapcsolatban a tudományterület feltárását végezték. A Vegyipari Szakbizottság foglalkozott a Vegyipari Gépek Tanszékének munkájával, a Geodéziai Szakbizottság a Miskolci Műszaki Egyetem Geodéziai Tanszékét ellenőrizte. A Timföldgyártási Szakbizottság a bauxitok lugos feldolgozására javasolható eljárásokkal foglalkozott. A Mérestechnikai Főbizottság javaslatot készített a Minisztertanács felé Optikai Tröszt felállítására vonatkozólag. Az Alkalmazott Geofizikai Szakbizottság ülésén nagy érdeklődéssel vettek részt Amszterdam és Bursa /Brno Mozartova/ csehszlovák geofizikusok, akik Magyarországon hosszabb tanulmányuton voltak.

A VII. Osztály vezetősége határozatot hozott, hogy a jövőben a nagy vegyipari létesítmények problémái osztályülés előtt kerüljenek megtárgyalásra. Az osztályvezetőség megvitatta ugyan a nagygyűlési osztálytitkári beszámolót, de ez formális volt és érdemi segítséget nem nyújtott. A bizottsági üléseken több előadás hangzott el pl. a Szénfeldolgozó Szakbizottság megtárgyalta Jakó Lajos előadását, melynek címe "Új vaskohászati technológiai irányok és koks előállításai lehetőségei közötti kapcsolatok". A Korróziós Bizottság megtartotta alakuló ülését, melyen megvitatták a bizottság programját. A Vegyipari Minisztériummal együttműködésben elkészült a vegyipari kutatás fejlesztésének főbb irányaira vonatkozó tervezet. Felolvasó ülés keretében Varga József akadémikus és Lengyel Béla meghívott tartott előadást és bemutatásra kerültek az Acta Chimica Hungaricában megjelenő cikkek összefoglalói.

A VIII. Osztály készítette a "Növénynevelés általános helyzetéről" egy kiértékelést, amely feltárta a felszabadulás előtti növénynevelés helyzetét, foglalkozott a növénynevelők jelenlegi munkáival és eredményeivel. Értékelte az osztály az állatorvostudomány jelenlegi helyzetét, rámutatott a hibákra és hiányosságokra. Résztvett az osztály az országos minőségi vetőmagtermesztési ankét előkészítésében. Megtartotta alakuló ülését a Természetátalakitó Komplex Bizottság, ahol megvitatták és elfogadták a munkatervet. Kidolgozta az osztály a martonvásári Növénytermelési, valamint az Állategészségügyi Kutató Intézet jelenlegi, valamint távolabbi fejlesztési tervét.

3./ Javaslatt készítettünk a Felsőoktatási Minisztérium felé a tan-
széki kutatómunka ellenőrzését célzó téma-és munkanapló kötelező
bevezetésére.

4./ Nagy Imre levelező tag /: Közgyűlés óta akadémikus/ május 26.-án
kedden délelőtt 10 órakor tartotta székfoglalóját:

"A munkás-parasztszövetség gazdasági alapjai
a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet
szakaszán a népi demokratikus országokban" címmel.

Osztrovszki György főtítkárral hozzászól a beszámolóhoz, hogy a két leg-
nagyobb hiányosság - a vitaszellem hiánya és a fiatal kutatók arány-
lagos passzivitása - kiküszöbölését a gondosabb előkészítő munka tette
volna lehetővé. Ez bizonyos szempontból kritika az elnökség felé is.
A Nagygyűlés előkészítési munkálatait megnehezítette, hogy viszonylag
későn történt meg a program jóváhagyása és bizonytalanná tette a Nagy-
gyűlés időpontját a BVT ülésének előkészítése. A sztálini mű tanulmá-
nyozása helyesnek bizonyult, a Nagygyűlés mérlege feltétlenül pozitív.
Jövőre nagyobb mértékben igyekezzünk biztosítani a vitaszellem fejleszté-
sét és a fiatal kutatók mozgosítását. Egyébként az elhangzott beszámó-
ló még nem a Nagygyűlés elnökségi értékelése, erre a következő elnök-
ségi ülésen kerül sor.

Az Elnökség tagjai megvitatják a vitaszellem kérdését. A vita eredmé-
nyét a közben megérkező Rusznák István elnök az alábbiakban foglalja
össze:

- 1./ Akadémiánkon fejleszteni kell a vitaszellemet. Az osztá-
lyok saját tudományterületükön, az eddigi tapasztalatok
alapján vizsgálják meg a vita fejlesztésének lehetőségét.
Gyűjtsék össze a felmerült vitás kérdéseket és rendezze-
nek ezek tisztázására nyilvános vitákat. Az osztály keretén-
ben megtartott előadáson kívül tűzzék napirendre a legfon-
tosabb elvi kérdések megvitatását.
- 2./ Ezeket a vitákat megfelelő módon elő kell készíteni. Az
előadók ne tekintsék magukra nézve sértőnek, ha előadásu-
kat néhányan előre kézhezkapják, hogy a vita idején ne ka-
pásból kelljen hozzászólniuk.
- 3./ Minden előadót fel kell szólítani arra, hogy előadásának
lényeges megállapításait tézisekben foglalja össze.
- 4./ Fiatal kutatóinknak és elsősorban aspiránsainknak meg kell
adni a lehetőséget arra, hogy véleményüket a nyilvánosság
előtt kifejtthessék.

A határozatokat az Elnökség elfogadja.

Az elnökség a Közgyűlés határozatát új tiszteleti, külső, rendes és levelező tagok, valamint a főtitkár megválasztására vonatkozólag megerősíti.

Ennek alapján új tiszteleti tagok:

Ivan Pavlovics B a r g y i n
Mihail Mihajlovics D u b i n y i n .
Alexandr Vlagyimirovics P a l l a d i n
Frédéric Joliot- C u r i e
John Desmond B e r n a l
Kuo-Mo-zso
Leopold I n f e l d
Zdenek N e j e d l y

Új külső tagok:

Kasimierz K u r a t o w s k i
Stanislaw M a z u r
Radu C s e r n a t e s c u
Asséne H a d j i o l o f f

Új rendes tagok:

B o g n á r Rezső	S e d l m a y r Kurt
H a j ó s György	S z ö r é n y i Imre
N a g y Imre	T u r á n Pál

Új levelező tagok:

B á r á n y Nándor	O b e r m a y e r Ernő
B ó k a László	P a t t a n t y u s Géza
F r i s s István	S c h a n d l József
K a r d o s Tibor	S z a l a y Sándor

Új főtitkár:

O s z t r o v s z k i György

Rusznayk István elnök bejelenti, hogy a Közgyűlés nem hozott határozatot Erdey-Gruz Tibor elnökségi tagsága ügyében. A mulasztás pótlására a közeljövőben egy rövid - tízperces - rendkívüli közgyűlést kell összehívni.

b./ Rusznayák István elnök ezután ismerteti a biológiai kutatások új szervezeti formában való irányítására vonatkozó javaslatot.

A javaslatot az Elnökség jóváhagyja azzal a kiegészítéssel, hogy a Tihanyi Biológiai Kutató Intézetnek - amely az ország egyetlen biológiai intézete - az igazgatója feltétlenül a darwinizmus következetes képviselője legyen.

c./ Rusznayák István elnök az Elnökség elé terjeszti a határozati javaslatot, amelyet az Elnökség az alábbi kiegészítéssel fogad el:

A "Határozati javaslat" 5. bekezdésének 9. sorában "harc az idealizmus különböző megnyilvánulásai . ." helyett: "harc a burzsoá ideológiák különböző megnyilvánulásai ellen" irandó.

- 1./A főtitkár időszakosan tartott beszámolójában számoljon be fenti határozatok végrehajtásáról.
- 2./Az osztályok Elnökség előtti beszámolójukban térjenek ki arra, hogy a közgyűlés határozatainak rájuk eső részét hogyan hajtották végre. Erre az Elnökség köriratban szólítsa fel az osztályokat.

d./ Osztrovszki György főtitkár bejelenti, hogy a közgyűlésen elhangzott főtitkári beszámoló, hozzászólások és azok megválaszolása az Akadémiai Értesítőben meg fog jelenni. Azoknak a kérdéseknek a megválaszolása, amelyekre már nem kerülhetett sor, az Értesítőben szintén helyet fog kapni.

Az Elnökség ezzel egyetért.

3./

Az Akadémiai kiadványokkal kapcsolatos vitát Rusznayák István elnök az alábbiakban foglalja össze:

- 1./ Az egyes osztályok állapítsák meg és dolgozzák ki azokat a kérdéseket, amelyekkel kapcsolatban - a baráti országokkal együttműködésben - célszerűnek tartanak közös kiadvány megjelentetését.
- 2./ Vizsgálja meg a Hivatal, hogy milyen módon lehetne az Akadémiai Értesítő publicitását fokozni, elsősorban az egyetemi tanszékek felé. Nagyobb teret kell biztosítani benne az Akadémia életével foglalkozó közleményeknek. Csökkenteni kell a fordított cikkek számát - ez természetesen ne jelentse a kitűnő szovjet tudományszervezési cikkek kihagyását - és több adatot kell közölni az Akadémia belső életéről, az elnökségi ülések határozatairól, az Akadémia működéséről általában stb. Ha a hivatal ezeket a szempontokat kidolgozta, akkor a KFB készítsen tervet a papirellátás biztosítására. A papírkeretet esetleg más kiadványok terhére kell biztosítani.

- 3./ Az Akadémiai Közlönyt kapja meg minden akadémikus, de a külalakjára a jövőben nagyobb gondot kell fordítani.

Az Elnökség a fenti javaslattal egyetért.

Osztrovski György főtítkár javasolja, hogy a legközelebbi elnökségi ülésen tárgyalják meg az Akadémiai Értesítő II. félévi cikktervezetét.

Az Elnökség a javaslattal egyetért.

Gombás Pál alelnök kéri az Elnökséget, hogy adjon utasítást a főtítkárnak arra, hogy a Könyvtárban ellenőrizze az Acta Physica terjesztésének módszereit. Tapasztalata ugyanis, hogy az Actát nem ismerik kellő mértékben.

Ligeti Lajos alelnök véleménye szerint helyes minden kiküldendő Actán feltüntetni a "könyvsere" megjelölést, akkor nem kerül el rendeltetési helyét.

K.m.f.